

decembar 2023

**Mesečni izveštaj o
informacijskog
poremećaja
Novembar 2023**

**Action for
Democratic Society
hibrid.info**

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja Novembar 2023

Izdavač: ADS/hibrid.info

Priština, decembar 2023

© Sva prava su rezervisana od strane ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu i Zakonom br. 05/L-047 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu.

Nijedan deo ovog izdanja se ne može reprodukovati, čuvati u elektronskim sistemima ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, bilo mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta “Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije”, a koji je podržan od strane National Endowment for Democracy (NED).

Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav NED-a.

Projekat finansiraju:

Projekat realizuju:

Sadržaja

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

Vrste oblasti

Vrste objava

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Provera i procena iskaza

01. 02. 03. 04. 05. 07. 08.

Uvod

Ovaj sažeti i opisni izveštaj, prvi te vrste na Kosovu do sada, odražava stanje informisanja (dezinformisanja) tokom novembra 2023. godine na osnovu podataka koje je obezbedila platforma za proveru činjenica – hibrid.info. Format ovog izveštaja je prvi i jedini te vrste. Prati i prikazuje stanje za period od mesec dana, a ovo je sedamnaesti mesečni izveštaj koji je do sada objavljen.

Ovaj izveštaj je osmišljen od strane platforme za proveru činjenica hibrid.info, deo kosovske nevladine organizacije „ Action for Democratic Society” (ADS) i podržan je od strane američke fondacije „National Endowment for Democracy” (NED) u okviru projekta „Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije“.

Ovaj monitoring izveštaj daje pregled oblika medijskog informisanja o događajima na Kosovu i oko njega. U nastavku ovog izveštaja predstavljene su neke figure (grafikoni) iz baze podataka hibrid.info, podeljene kroz nekoliko kategorija procene koje su deo metodologije za proveru činjenica ove platforme.

Izveštaj tretira 8 uporednih kategorija podataka, sa ciljem da pruži objektivnije pojašnjenje stanja informisanja i da objasni tendencije lošeg informisanja za ovaj period praćenja.

Kategorije praćenja su:

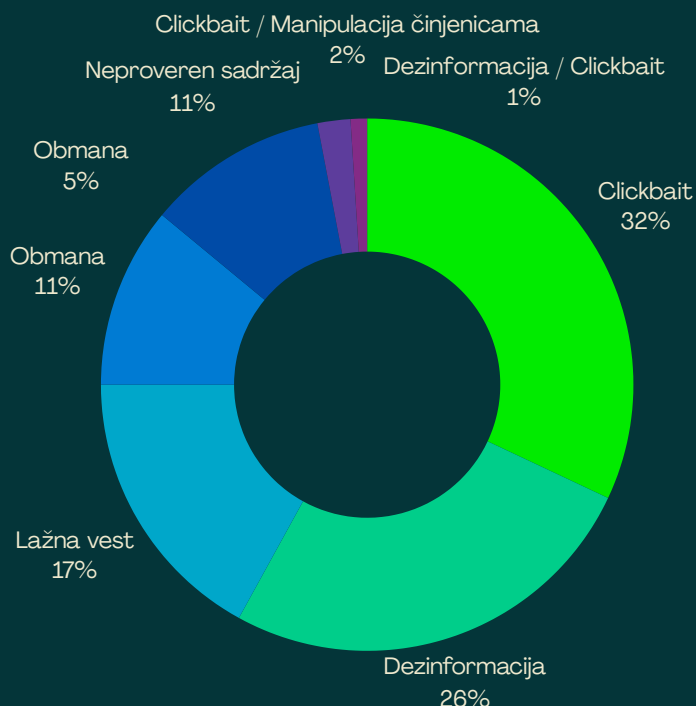
- Procene članaka lošeg informisanja
- Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
- Oblasti u kojima se stvaraju i prenose članci lošeg informisanja
- Institucije i ličnosti pomenute u člancima lošeg informisanja
- Vrste medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Kategorizacija medija na albanskom i srpskom jeziku koji su stvarali i prenosili sadržaje lošeg informisanja
- Vrste objavljivača na društvenim medijima koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Provera i procena iskaza

Sadržaj kojim su se bavili istraživači hibrid.info i koji je poslužio za izradu ovog izveštaja je uglavnom onaj koji je objavljen na albanskom i srpskom jeziku.

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema kategoriji za procenu

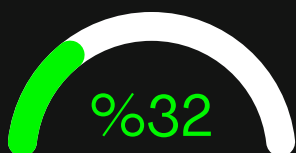

Praćenje sadržaja lošeg informisanja obrađenih tokom meseca novembra (88 sadržaja) nam pokazuje da je većina članaka "clickbait" stvorena i preneti tokom ovog meseca. Ovu kategoriju prate dezinformacije i lažne vesti kao tri kategorije sa najvećim procentom.

Dok smo u oktobru imali prevagu neproverenog sadržaja u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa, koji je počeo 7. oktobra, u novembru se vraća preovlađivanje „clickbait“ sadržaja. Iako se sukob između Izraela i Hamasa nastavlja, sadržaj lošeg informisanja u vezi sa njim je smanjen, ostavljajući kategoriju „clickbait“ da preovladava tokom novembra. Na osnovu ovog poređenja, čini se da su „clickbait“ članci najčešći oblik lošeg informisanja, koji blede u slučajevima kada se bavimo dešavanjima u oblasti bezbednosti u vezi sa Severom ili čak međunarodnim događajima, kao što je sukob između Izraela i Hamasa ili čak zemljotresu Turskoj (tokom februara 2023. godine).

Dok je tokom meseca oktobra (2023. godine) neprovereni sadržaj bio na vrhu kategorija lošeg informisanja, tokom meseca novembra (2023. godine) sadržaj „clickbait“ bio je na prvom mestu sa 32 %, a zatim dezinformacija sa 26 %. Ove dve kategorije prate lažne vesti sa 17 %, obmanu sa 11%. Iako su prethodnog meseca (oktobar 2023. godine) objave ocenjene kao neproveren sadržaj na prvom mestu, u ovom mesecu (novembar 2023. godine) one su bile na petom mestu sa 11 %.

Sadržaji lošeg informisanja ocenjeni kao „clickbait“ sadržaji su tokom novembra povećani zbog objavljivanja sadržaja lošeg informisanja u oblasti crne hronike, uglavnom sa informativnih portala (digitalnih medija). Dok razni izdavači na društvenim mrežama uglavnom objavljuju dezinformacije u oblasti bezbednosti.

32% članaka lošeg informisanja koji su se obrađeni dobilo je ocenu "clickbait".

Analiza vrsta ocenjivanja

1.1

01. "Clickbait"

Sve sadržaje koji su ocenjeni kao „clickbait“ sadrđaji mediji su objavili na albanskom jeziku. Većina njih je stvorena i objavljena u oblasti crne hronike i društva. Razni članci crne hronike o tragičnim slučajevima, ubistvima, nesrećama dominirali su ovom kategorijom ocene. Ovi sadržaji se odnose na događaje koji se nisu desili na Kosovu i da mesto događaja nije objavljeno u njihovim naslovima, ostavljajući prostor za klikove i loše informisanje. U međuvremenu, „clickbait“ članci o društvenim temama sadržali su informacije o plaćenim uslugama društvenih mreža Instagram i Facebook i odluci o zabrani pušenja. Međutim sve to nije bilo povezano sa dešavanjima na Kosovu. Naime, nerelevantne informacije za kosovsku publiku koje su se koristile samo za povećanje klikova. Pored ovih, objavljeni su i „clickbait“ članci vezani za fudbalsku utakmicu između Kosova i Izraela, sa lažnim tvrdnjama vezanim za bezbednost fudbalera. Manipulisane su i informacije vezane za štrajk rudara rudnika Trepča i druge teme iz politike i zdravstva.

03. Lažna vest

0.1. Gotovo sve lažne vesti se objavljuju na društvenim mrežama, uglavnom na TikTok-u. Ovi lažni sadržaji su uglavnom bili iz oblasti bezbednosti, zatim crne hronike, politike, sporta i društva. Iz oblasti bezbednosti objavljene su lažne vesti o naoružavanju KBS-a helikopterima, avionima i vojnim vozilima. U međuvremenu, u oblasti crne hronike objavljene su lažne vesti o zemljotresu u Albaniji i pogibiji 10 Albanaca od tornada u Nemačkoj. Iz oblasti politike vredi pomenuti objavljivanje lažne vesti na društvenim mrežama o zdravstvenom stanju bivšeg predsednika Hašima Tačija. U oblasti sporta objavljena je slika veštačke inteligencije za koju se tvrdilo da prikazuje projekat izgradnje stadiona u Prištini. Na društvenom polju objavljen je lažni sadržaj vezan za sukob između Izraela i Hamasa.

02. Dezinformacija

Dezinformacije tokom novembra (2023.) objavili su društveni mediji (17%), sumnjivi portali (6%) i mediji (3%). Sadržaji koji su ocenjeni kao dezinformacije objavljeni su uglavnom iz oblasti bezbednosti, a zatim iz društvene i političke oblasti. U oblasti bezbednosti, uglavnom je bilo dezinformacija o sukobu između Izraela i Hamasa uz objavljivanje dezinformacionih fotografija i slika na društvenim mrežama. U međuvremenu, društveni sektor je bio pogrešno informisan o uslovima za rad u Švajcarskoj. Na polju politike, dezinformisan je i nedorečenim izjavama poslanika Ganimete Musliju o Vladi Kurtija i predsedniku SAD Džou Bajdenu u vezi sa Kosovom.

04. Obmana

OSav obmanjujući sadržaj objavljuju različiti izdavači na društvenim medijima. Objavljivane su obmane u društvenoj oblasti u vezi sa objavama za nagradne igre sa likom boksera Fljorijana Marka i pevačice Ljeonore Jakupi, kao i lažne objave za prenošenje novca publici koristeći lik Behdžeta Pacolija. U međuvremenu, iz oblasti politike objavljena je uređena fotografija na kojoj se vidi portret bivšeg predsednika Tačija na sednici DSK-a.

05. Neproveren sadržaj

Izdavači neproverenog sadržaja su uglavnom sa društvenih mreža. Dok su teme koje se koriste za ove sadržaje iz društvene oblasti. Dok je na albanskom jeziku na društvenim mrežama objavljen neproveren sadržaj u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa, na srpskom jeziku je objavljen neproveren sadržaj vezan za incident u crkvi za koji se bez činjenica tvrdilo da su ga izvršili Albanci.

06. Clickbait/Manipulacija činjenicama

Sadržaj objavljen u pravim medijima koji je ocenjen kao clickbait/manipulacija činjenicama je o ostavci Bljerima Velje, bivšeg osoblja Predsedništva Kosova.

Ostali članci sa sadržajem lošeg informisanja ocenjeni su u kategorijama: dezinformacija/ clickbait.

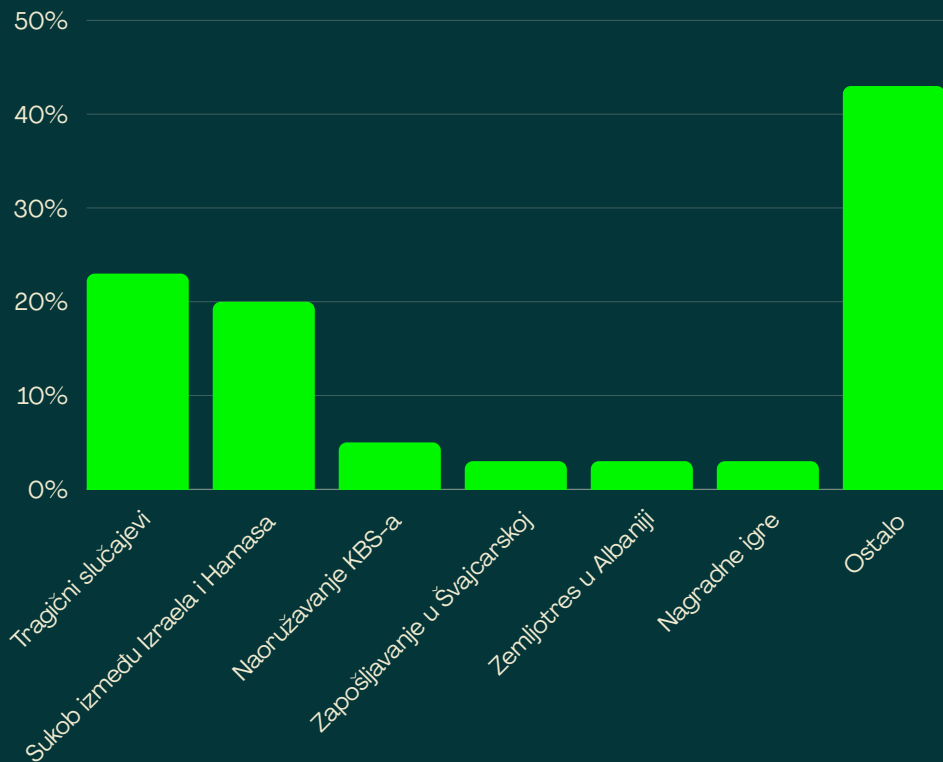

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

2

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema temama

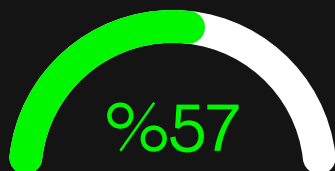
Glavne teme koje su dominirale ovog meseca su različiti tragični slučajevi (smrt, ubistva) i sukob između Izraela i Hamasa. Dok je u oktobru preovladavala tema sukoba između Izraela i Hamasa (49%), a zatim tragični slučajevi (6%), tokom novembra imamo promenu pozicija gde je tema tragičnih slučajeva na prvom mestu (23%), a zatim sukob između Izraela i Hamasa (20%).

Objave u crnoj hronici ocenjene kao „clickbait“ sadržaji porasle su ovog meseca. Glavni razlog je to što su različiti izdavači koristili događaje ovog tipa iz različitih zemalja, sa ciljem da ih predstavljaju kao događaje vezane za Kosovo ili regione albanskog govornog područja, bez definisanja mesta događaja u naslovu. Iako je, uprkos činjenici da je sukob između Izraela i Hamasa u toku, sadržaj dezinformacija u vezi sa događajem pretrpeo pad u sadržaju na albanskom jeziku, zbog čega je ova tema svedena na ekosistem lošeg informisanja.

Naoružavanje KBS-a ostaje na trećoj poziciji kad se radi o temama o kojima se najviše loše informisalo. Kao i u oktobru, i u novembru je ova tema zauzela treće mesto sa 5%. U vezi sa ovom temom, bez činjenica se tvrdilo o opremljenosti KBS-a raznim naoružanjem, počev od vojnih vozila, aviona, helikoptera, itd. Na društvenim mrežama i dalje kruže dezinformacije o drugim zalihama oružja. To je zato što informacije o ovoj temi, nakon vesti o kupovini dronova tokom juna meseca, deluju privlačno publici.

Takođe, tokom novembra je bilo lošeg informisanja u vezi sa temama, kao što su: zemljotres u Albaniji, zapošljavanje u Švajcarskoj i nagradne igre.

57% glavnih tema odnosi se na tragične slučajeve u raznim okolnostima, sukob između Izraela i Hamasa, naoružavanje KBS-a, zemljotres u Albaniji, zapošljavanje u Švajcarskoj i nagradne igre.

Analiza ocene činjenica prema temama

2.1

U nastavku su analizirane četiri glavne teme kojima se bave mediji i različiti izdavači u sažetom obliku prema merenjima platforme hibrid.info kroz metodologiju provere činjenica.

01. Tragični slučajevi (smrt, ubistvo)

Gotovo sav sadržaj lošeg informisanja u vezi sa ovom temom objavljen je na stranicama i nalozima na društvenim mrežama na albanskom jeziku. Većina ovih sadržaja objavljena je iz oblasti bezbednosti, a manji deo iz oblasti politike. Sadržaji lošeg informisanja u vezi sa ovim se ocenjuje kao neproveren sadržaj i dezinformacije. Sa naloga i stranica na društvenim mrežama na albanskom jeziku, sa tvrdnjom da se prikazuje konfliktna situacija, objavljeni su stari snimci i video materijali uglavnom iz rata u Siriji, zemljotresa u Albaniji, starih protesta, kao i prethodnih sukoba između Izraela i Palestine. U sklopu toga, prizori koje generiše veštačka inteligencija su objavljeni sa ovih stranica i naloga i može se reći da se veštačka inteligencija po prvi put koristi za generisanje prizora u vezi sa međunarodnim sukobom. U međuvremenu, u medijima na srpskom jeziku objavljene su dezinformacije da je Hamas kupovao oružje od OVK-a.

03. Naoružavanje KBS-a

Sav sadržaj obuhvaćen ovom temom objavili su razni izdavači na TikTok-u. Ovi sadržaji sa tvrdnjama da su KBS snabdeveni vojnim vozilima, helikopterima i avionima iz oblasti bezbednosti ocenjeni su kao lažne vesti.

02. Sukob između Izraela i Hamasa

Razni izdavači na društvenim medijima objavili su sadržaje lošeg informisanja o sukobu između Izraela i Hamasa na albanskom jeziku. Ovakvi sadržaji objavljeni su iz oblasti bezbednosti i društva koji su ocenjeni kao dezinformacije, neprovereni sadržaji i lažne vesti. Sa naloga i stranica društvenih mreža objavljene su slike i fotografije na albanskom jeziku sa tvrdnjom da predstavljaju situacije ili stanje iz sukoba.

04. Zapošljavanje u Švajcarskoj

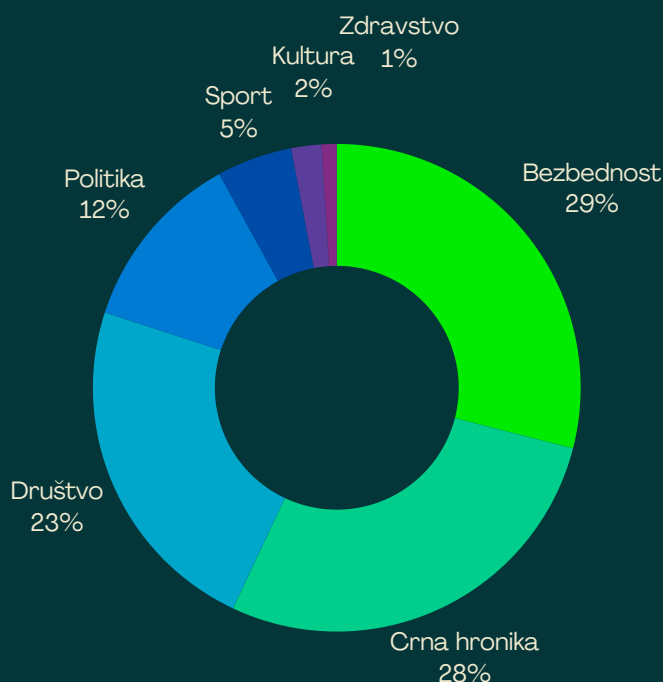
Na sumnjivim portalima i dalje se objavljuju stare vesti na temu da Švajcarska traži radnike sa tvrdnjom da se predstavlja kao aktuelna, a koje su ocenjene kao dezinformacije.

Vrste oblasti

Rezultati praćenja za mesec novembar 2023. godine pokazuju da su različiti izdavači (pravi mediji, sumnjivi portali i društveni mediji) stvorili i preneli najviše sadržaja lošeg informisanja u oblasti bezbednosti. Glavne teme koje su preovladale u oblasti bezbednosti su naoružavanje KBS-a i sukob između Izraela i Hamasa.

GLAVNE OBLASTI

Ovde su navedene glavne oblasti

Sadržaji lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti su preovladavali i u ovom mesecu (novembar), kao i u prethodnom mesecu (oktobar), ali uz značajno smanjenje od 23% (52% u oktobru i 29% u novembru). Nastavak sukoba između Izraela i Hamasa, koji je počeo 7. oktobra, kao i dezinformacije u vezi sa naoružanjem KBS-a, uticali su da tokom ovog meseca preovladavaju dezinformacije u oblasti bezbednosti. Sledi crna hronika koja se pojavljuje sa značajnim porastom od 19% u odnosu na prethodni mesec (sa 9% u oktobru na 28% u novembru). Ovo dolazi kao rezultat objavljivanja sadržaja ocenjenih kao „clickbait“ za razne tragične slučajeve. Ove dve oblasti čine više od polovine sadržaja lošeg informisanja objavljenih u ekosistemu lošeg informisanja.

Članci lošeg informisanja iz društvene oblasti pokazuju da postoji promena u odnosu na prethodni mesec (oktobar) u procentima. Dok je tokom oktobra meseca bila na trećem mestu sa 9%, u novembru je društvena oblast takođe bila na trećem mestu, ali ovog puta sa povećanjem od 19%. Oblast politike u odnosu na prethodni mesec pretrpela je pad od 9% (sa 21% kao druga u oktobru 2023. godine, sada na 12% kao četvrta u mesecu novembru 2023. godine).

Većinu objava lošeg informisanja sa bezbednosnim sadržajem objavili su društveni mediji sa 28%, a zatim pravi mediji sa 2%. U oblasti bezbednosti, 14% sadržaja lošeg informisanja su dezinformacije, 9% lažne vesti, 5% neprovereni sadržaj i 2% „clickbait” sadržaji. Dezinformacije, lažne vesti i neprovereni sadržaj objavljuju izdavači na društvenim mrežama, dok se „clickbait“ članci objavljuju na pravim medijima. Teme koje su dominirale su sukob između Izraela i Hamasa i naoružavanje KBS-a.

Sadržaji lošeg informisanja iz oblasti crne hronike najviše su ocenjeni kao „clickbait” sadržaji (23%), zatim lažne vesti (3%) i dezinformacije (2%). Skoro sav „clickbait“ sadržaj su mediji objavili na albanskom jeziku koji se odnosi na tragične slučajeve, kao što su smrt i ubistva pod različitim okolnostima, nesreće, ubistvo, smrt i ranjavanje. Dok su lažne vesti i dezinformacije objavljujivane na sumnjivim portalima i društvenim mrežama.

Većinu članaka lošeg informisanja o društvenim temama objavili su izdavači na društvenim medijima na albanskom jeziku, u kojima se lažni sadržaj (6%) odnosio na nagradnu igru koristeći slike pevača i neproveren sadržaj (6%) iz sukoba između Izraela i Hamasa preovlađuju. Objavljene su i dezinformacije i lažne vesti u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa.

U međuvremenu, mediji, sumnjivi portali i izdavači na društvenim medijima objavili su dezinformacije o politici koje su ocenjene kao dezinformacije (5%), obmana (3%), lažne vesti (2%), clickbait (2%) i clickbait/ dezinformacije (2%).

92% sadržaja lošeg informisanja tiče se bezbednosti, crne hronike, društva i politike.

4

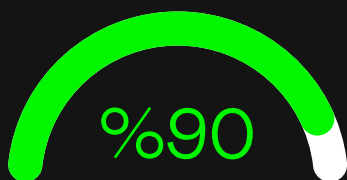
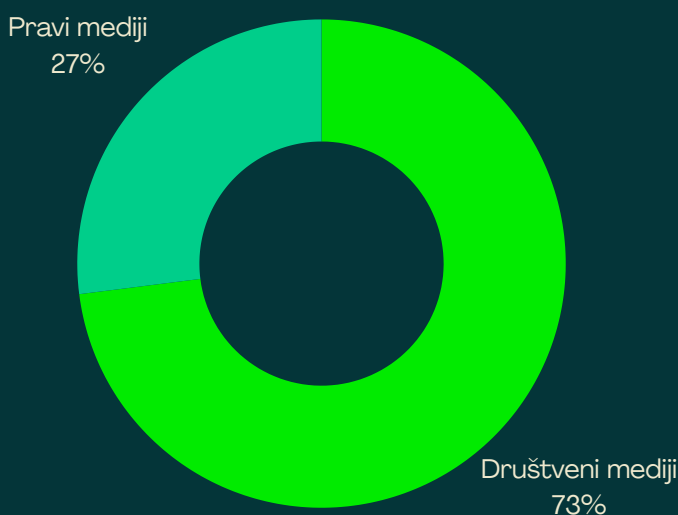
Vrste objava

Slično kao i prethodnog meseca (oktobar 2023. godine), takođe tokom novembra 2023. godine, najveći broj članaka lošeg informisanja objavljen je na društvenim mrežama od 52%. U odnosu na mesec oktobar, društveni mediji su pretrpeli pad od 21% (sa 73% u oktobru 2023. godine na 52% u mesecu novembru 2023. godine). Dok su pravi mediji doživeli porast od 11% (sa 27% u oktobru 2023. godine na 38% u mesecu novembru 2023. godine) kao rezultat objavljivanja skoro svih „clickbait“ članaka u pravim medijima. Takođe, tokom novembra je na sumnjivim portalima objavljeno 10% tretiranih sadržaja lošeg informisanja, što je izostalo tokom oktobra meseca.

Prema merenjima u toku ovog meseca, 52 % članaka lošeg informisanja stvoreni su i preneti od strane različitih izdavača na društvenim mrežama, 38% od strane pravih medija i 10% sumnjivih portala.

U poređenju sa prethodnim mesecom, primećuje se da je ovog meseca zabeležen pad sadržaja koji su objavljeni na društvenim mrežama za 21%, članak objavljen u pravim medijima porast od 11%, dok se sumnjivi portali vraćaju sa 10% nakon odsustva u prethodnom mesecu.

RAZLIKA U PROCENTU IZMEĐU
IZDAVAČA SA SADRŽAJOM
LOŠEG INFORMISANJA

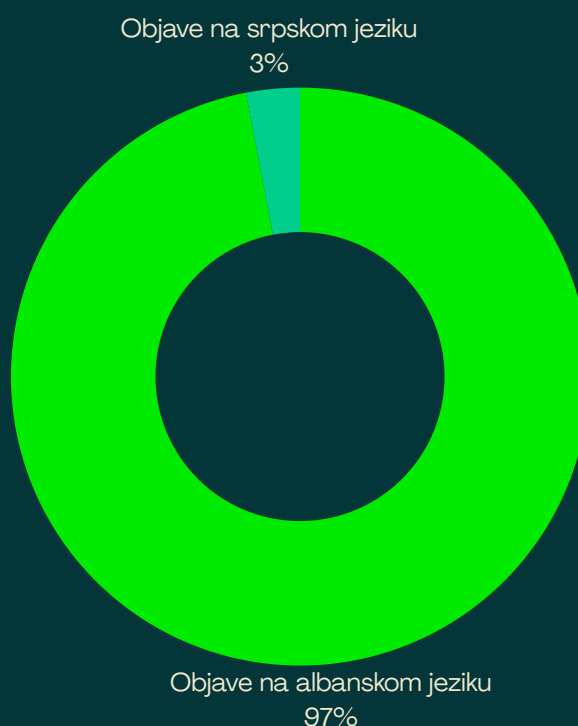

90% članaka sa sadržajem lošeg informisanja objavili su izdavači na društvenim medijima (52 %) i pravi mediji (38 %).

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ovo merenje pokazuje na kom jeziku su objavljeni praćeni članci lošeg informisanja u jednomesečnom periodu, kategorišući medije na albanskom, srpskom i drugim jezicima u odnosu na njihovo izveštavanje o dešavanjima na Kosovu.

PROCENAT MEDIJSKIH OBJAVA NA ALBANSKOM I SRPSKOM JEZIKU

I tokom ovog meseca razni izdavači na albanskom jeziku su uglavnom objavljivali sadržaje lošeg informisanja, od kojih se 97% odnosi na dešavanja na Kosovu i oko njega. To je razumljivo s obzirom da se uzorak praćenja sa platforme „hibrid.info“ više fokusira na sadržaje koji se odnose na Kosovo. Takođe, ovaj uzorak je šire objavljen na albanskom jeziku od strane pravih medija, izdavača na društvenim medijima i sumnjivih portala, dok se na srpskom jeziku prate samo dezinformativni izveštaji u stvarnim medijima koji se odnose na dešavanja na Kosovu i oko njega.

Na osnovu podataka praćenja, 52% sadržaja na albanskom jeziku objavljeno je na stranicama i nalogima na društvenim mrežama, dok je 35% u stvarnim medijima i 9% na sumnjivim portalima, dok su sve dezinformacije na srpskom jeziku objavljene su u pravim medijima (3%).

Analiza članka ove kategorije

5.1

U ovom delu izveštaja analiziraju se objave lošeg informisanja objavljene u medijima na albanskom, srpskom i drugim jezicima. Sledi opis njihovog odnosa između kategorizacija, oblasti i tema o kojima se govori.

01. Objave na albanskom jeziku

Sadržaji lošeg informisanja na albanskom jeziku tokom novembra objavili su stranice i nalozi na društvenim mrežama, dok je 35% u stvarnim medijima i 9% na sumnjivim portalima. Dok su u oktobru preovladavali neprovereni sadržaji, u novembru su prvi „clickbait“ članci jer su svi sadržaji iz crne hronike ocenjeni ovom kategorijom. Posle toga slede dezinformacije sa 25%, a zatim lažne vesti sa 17%. Što se tiče oblasti, njih 29 % objavljeno je iz oblasti bezbednosti, zatim crna hronika sa 28 % i društvo sa 22 %.

02. Objave na srpskom jeziku

Sve sadržaje lošeg informisanja na srpskom jeziku objavili su pravi mediji koji su se bavili sportskim i društvenim temama. Medijske objave na srpskom jeziku ocenjene su kao dezinformacije i neproveren sadržaj. Dok se dezinformacija odnosila na tvrdnju o nenastupanju izraelskog fudbalskog golmana na utakmici protiv Kosova, neproveren sadržaj je bio o incidentu u pravoslavnoj crkvi u selu Devet Jugovića za koji se bez činjenica tvrdilo da su ga počinili Albanci.

6

Vrste društvenih medija

Slično kao i prethodnog meseca (oktobar 2023. godine), takođe u mesecu novembru 2023. godine sadržaji lošeg informisanja izdavača na Facebook-u predvode, ali su pretrpeli pad od 34 % (sa 88 % koliko je bilo u oktobru na 54 % u novembru). U međuvremenu, dezinformacije na TikTok-u su porasle tokom novembra 2023. godine za 34 % u odnosu na oktobar (sa 12 % u oktobru 2023. godine na 34 % u novembru 2023. godine).

Tako je 54 % sadržaja lošeg informisanja objavljeno i preneto na Facebook-u, a sledi TikTok sa 46 %.

PROCENAT OBJAVA NA
DRUŠTVENIM MEDIJIMA

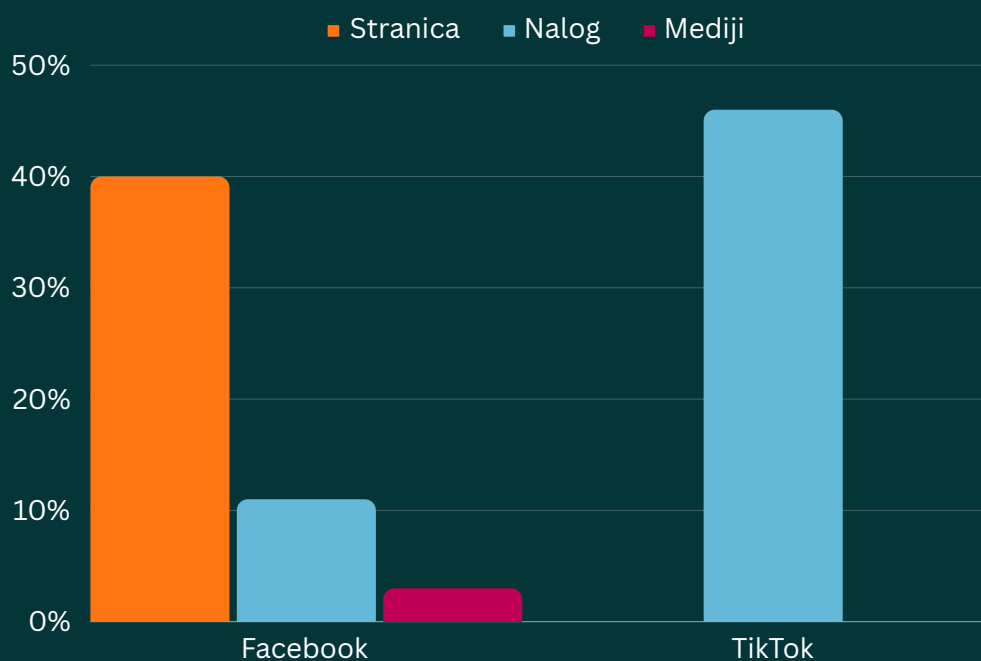
6.1

Vrste objava na društvenim medijima

Ovo merenje analizira, putem praćenja podataka, interakciju društvenih medija u vezi sa objavljivanjem i prenošenjem članaka lošeg informisanja različitih izdavača na društvenim medijima. Ovo se radi preko ovih glavnih kategorija izdavača: naloga, stranica, profila, medija i kanala kojima upravljaju korisnici društvenih medija.

Dezinformacije na albanskom jeziku, tokom novembra 2023. godine, uglavnom su objavljivale različite stranice na Facebook-u (40%), a zatim nalozi (11%). Čak i tokom ovog meseca 2023. godine, Facebook stranice su prevladale u smislu širenja članaka lošeg informisanja, a slede TikTok nalozi (46%).

PROCENAT VRSTE OBJAVA NA DRUŠTVENIM MEDIJIMA

6.2

Analiza vrsta objava na društvenim medijima

U nastavku se analiziraju ove kategorije društvenih medija u odnosu na objavljivanje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja.

01. Facebook

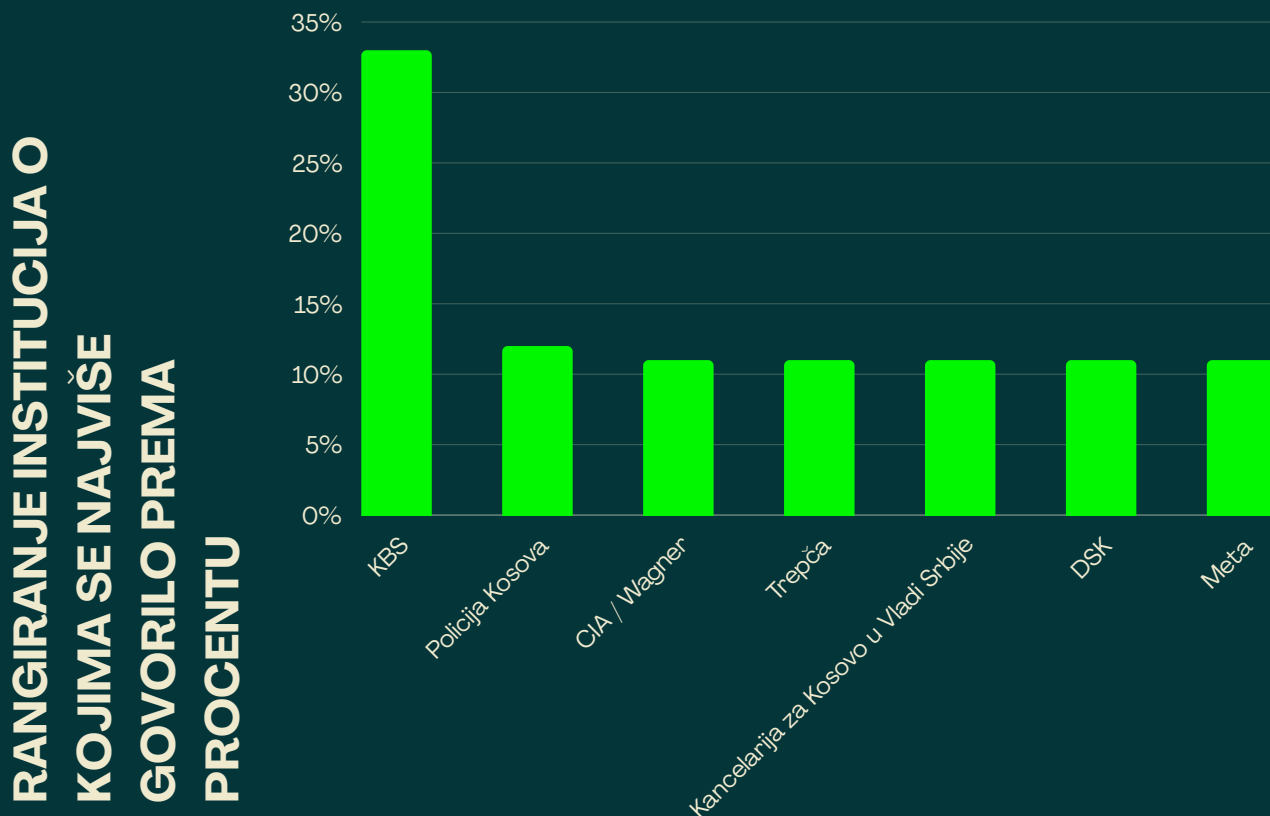
Dezinformacije objavljene na albanskom jeziku na Facebook-u se kategorišu kao dezinformacije (23%), obmana (14%), neprovereni sadržaj (14%) i lažne vesti (3%). Većina sadržaja lošeg informisanja objavljenih na Facebook-u je iz društvenih i političkih oblasti. Ogromna većina objava lošeg informisanja iz oblasti politike uključuje dezinformacije i neproverene sadržaje vezane za sukob između Izraela i Hamasa. Dok su članci sa društvenim temama povezani sa dezinformacijama i neproverenim sadržajem u vezi sa dešavanjima društvenog karaktera iz sukoba između Izraela i Hamasa, kao i zloupotrebom poznatih kosovskih ličnosti u lažnim objavama za koje se tvrdilo da su predstavljene kao nagradne igre na Facebook-u.

02. TikTok

Dezinformacije objavljene na albanskom jeziku na Facebook-u se kategorišu kao dezinformacije (23%), obmana (14%), neprovereni sadržaj (14%) i lažne vesti (3%). Većina sadržaja lošeg informisanja objavljenih na Facebook-u je iz društvenih i političkih oblasti. Ogromna većina objava lošeg informisanja iz oblasti politike uključuje dezinformacije i neproverene sadržaje vezane za sukob između Izraela i Hamasa. Dok su članci sa društvenim temama povezani sa dezinformacijama i neproverenim sadržajem u vezi sa dešavanjima društvenog karaktera iz sukoba između Izraela i Hamasa, kao i zloupotrebom poznatih kosovskih ličnosti u lažnim objavama za koje se tvrdilo da su predstavljene kao nagradne igre na Facebook-u.

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Ovo merenje analizira podatke o kojim institucijama i ličnostima (javnim i političkim ličnostima) se najviše govorilo kroz praćenje tekstova sadržaja lošeg informisanja.

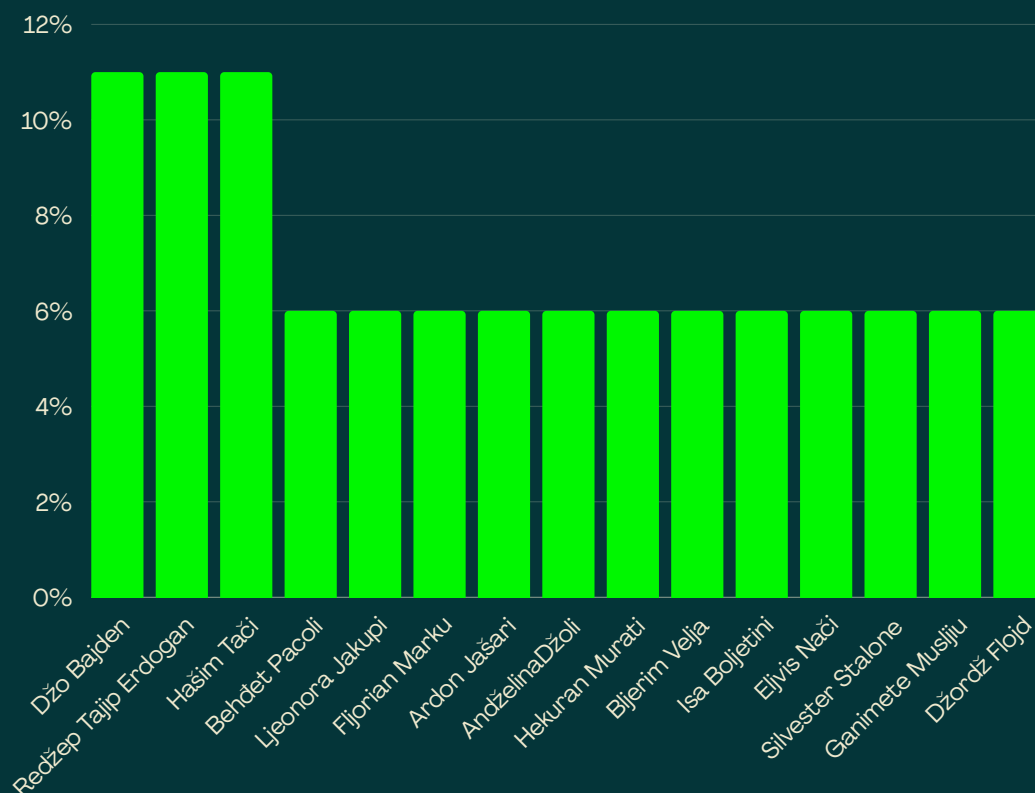
O bezbednosnim institucijama se i dalje najviše govorilo u dezinformacijama koje stvaraju i prenose razni izdavači na albanskom jeziku.

O Kosovskim bezbednosnim snagama (KBS) govorilo se u sadržajima lošeg informisanja objavljenim na društvenim mrežama (TikTok) sa tvrdnjama da će KBS biti opremljena vojnim vozilima, helikopterima i avionima.

Kosovska policija je druga institucija o kojoj se najviše govorilo u sadržaju lošeg informisanja. O ovoj instituciji se govorilo u TikTok objavi o njihovim platama u vezi sa izmanipulisanim izjavom ministra Hekurana Muratija.

O svim institucijama pomenutim u gornjoj tabeli govorilo se u sadržajima lošeg informisanja objavljenim od strane različitih izdavača tokom meseca novembra 2023. godine.

RENDITJA E PERSONAVE MË TË PËRFOLUR SIPAS PËRQINDJES

Predsednik SAD-a Džo Bajden, predsednik Turske Redžep Tajip Erdogan i bivši predsednik Kosova Hašim Taçi su ličnosti o kojima se najviše govorilo u dezinformacijama objavljenim u novembru.

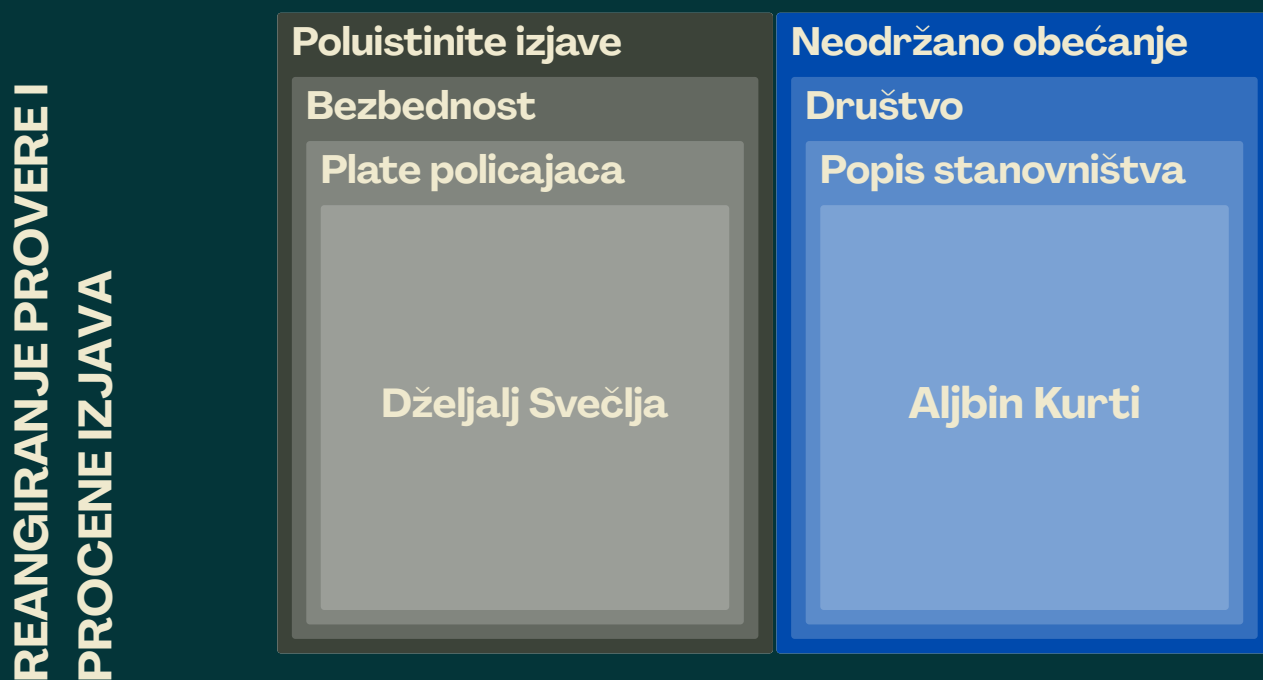
O Bajdenu se govorilo na društvenim mrežama i sumnjivim portalima. Ove vrste izdavača su stvorili i preneli članke koji su sadržali neizgovorenu izjavu o Kosovu i montiranu sliku u vezi sa njegovom ličnošću. Erdogan je bio umešan u lažne vesti objavljene na TikTok-u u vezi sa snabdevanjem KBS-a oružjem, gde se bez činjenica tvrdilo da će to uraditi Turska. O bivšem predsedniku Hašimu Tačiju govorilo se na TikTok-u gde je objavljena njegova montirana slika na sastanku DSK-a, kao i dezinformacije o njegovom zdravstvenom stanju u Hagu.

Ličnosti kao što su Behdžet Pacoli, Ljeonora Jakupi i Fjorijan Marku pominju se u lažnom sadržaju na društvenim mrežama (Facebook) sa lažnim tvrdnjama o nagradnoj igri i distribuciji novca praticocima.

Druge ličnosti o kojima se najviše govorilo su Ardon Jašari, Andželina Džoli, Hekuran Murati, Bljerim Velja, Isa Boljetini, Eljvis Naçi, Silvester Stalone, Ganimete Musliu i Džordž Flojd.

Provera i procena iskaza

Hibrid.info je, pored provere i analize medijskih članaka, proveravao i ocenjivao izjave visokih političkih i institucionalnih funkcionera, kao i onih ličnosti koje imaju uticaj u javnosti. Ocenjivanje ovih ličnosti, po metodologiji hibrid.info, vrši se u kategorijama autentičnosti, doslednosti i sadržaja obećanja.

U okviru sadržaja praćenog tokom oktobra meseca hibrid.info je proverio i analizirao dve izjave – obećanja.

Dželjalj Svečlja, ministar unutrašnjih poslova, aludirajući na pripadnike Specijalne interventne jedinice (SIJ) Kosovske policije, u statusu na Facebook-u je napisao da prosečna primanja ovih službenika ove godine premašuju iznos od 2.200 evra. Hibrid.info je potvrdio da se, na osnovu Zakona o platama javnih službenika, nijedno radno mesto u Kosovskoj policiji ne isplaćuje u iznosu za koji tvrdi ministar Svečlja, a takođe je utvrđeno da je isplata za koju se tvrdilo obuhvatala i angažovane policajce na severu zemlje zbog produženog radnog vremena.

Popis stanovništva trebalo je da počne 1. novembra 2023. godine na osnovu odluke Vlade Kosova. Premijer Kurti je potvrdio odluku davanjem jedne izjave, ali, nakon provere činjenica od strane hibrid.info, potvrđeno je da odluka još nije počela da se primenjuje.

Metodologija

Za izradu ovog izveštaja o monitoringu korišćene su kvantitativne i kvalitativne metode.

Što se tiče kvantitativnih metoda, prvo je bazu podataka kreirao ADS/hibrid.info kako bi se razmotrili i detaljno analizirali trendovi lošeg informisanja. Preko ove baze podataka, koju redovno održavaju i ažuriraju zaposleni ADS/hibrid.info, redovno se prate članci sa sadržajem lošeg informisanja. Odabir sadržaja lošeg informisanja za tretman zasniva se na važnosti, relevantnosti, viralnosti i kontekstu. Ovi kriterijumi se utvrđuju nakon praćenja od strane tima sa iskustvom u oblasti informisanja.

To znači da su svi članci objavljeni na platformi hibrid.info smešteni u bazu podataka i ona služi kao jedan od glavnih izvora za pripremu izveštaja o monitoringu. Pored toga, metodologija korišćena za analizu podataka predstavljenih u izveštaju o monitoringu omogućava filtriranje podataka na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou iu pretežno kvantitativnom obliku kako bi se jasnije razumeo fenomen dezinformisanja analiziranih članaka za ovaj jednomesečni period praćenja prema različitim kategorijama procene.

Pored toga, još jedan važan izvor za ovaj izveštaj je metodologija ADS/hibrid.info (objavljena na sajtu hibrid.info) za borbu protiv informacionog poremećaja. Metodologiju, koja se prvenstveno zasniva na kvalitativnim metodama, razvilo je stručno osoblje ADS/hibrid.info i u skladu je sa najvišim međunarodnim standardima za proveru činjenica, odnosno prema smernicama Međunarodne mreže za proveru činjenica. (IFCN). ADS/hibrid.info je punopravni član ovog međunarodnog mehanizma - IFCN.

Ovaj izveštaj o monitoringu obuhvata period od 1. do 30. novembra 2023. godine u kojem su se obradilo 88 sadržaja lošeg informisanja.

Ovaj kratki izveštaj o monitoringu predstavlja pregled jednomesečnog stanja informisanja (dezinformisanja) tokom novembra 2023. godine iz podataka platforme za proveru činjenica – hibrid.info.

Tokom novembra 2023. godine, razni mediji i izdavači objavili su najviše „clickbait” članaka sa 32%, zatim dezinformacija sa 26% i lažnih vesti sa 17%, dok lažni sadržaji zauzimaju četvrto mesto sa 11%. Većina „clickbait” sadržaja stvorena je i objavljena u oblasti crne hronike sa 23% i društva sa 3%, a svi su objavljeni u pravim medijima. U međuvremenu, dezinformacije su objavljivali izdavači na društvenim mrežama, sumnjivim portalima i pravim medijima na albanskom jeziku, gde je velika većina njih iz bezbednosnih, političkih i društvenih oblasti. Skoro sve lažne vesti se objavljuju na društvenim mrežama, najviše iz oblasti bezbednosti i crne hronike. Sav lažni sadržaj se objavljuje na stranicama društvenih medija i nalozima koji se odnose na društvene i političke teme. Dakle, u trenutku kada nema većeg razvoja na Kosovu, onda se „clickbait” članci vraćaju kao vid informacionog poremećaja sa idejom podsticanja klikova, što praktikuju informativni portali. U međuvremenu, dezinformacije se i dalje objavljuju na društvenim medijima, uključujući stare teme i diskusije intervenišući u njih (promene naslova i sadržaja).

Različiti tragični slučajevi, uključujući smrt, ubistva, nesreće, kao i sukob između Izraela i Hamasa bili su dve glavne teme lošeg informisanja tokom ovog meseca. Članci u kontekstu tragičnih slučajeva dezinformacija bavili su se smrću, ubistvima, nesrećama i katastrofama u različitim okolnostima i za koje se u naslovima ne navodi mesto događaja sa ciljem da podstaknu klikove čitalaca, koji su uglavnom ocenjeni kao „clickbait” sadržaji i objavljeni na informativnim portalima. Dok se u vezi sa sukobom između Izraela i Hamasa uglavnom objavljuju dezinformacije i lažne vesti iz bezbednosnih i društvenih oblasti na društvenim mrežama, gde je velika većina uključivala slike i fotografije sa tvrdnjom da predstavljaju stanje iz ovog sukoba. Uprkos činjenici da je sukob između Izraela i Hamasa u toku, sadržaj dezinformacija koji objavljuju povezani sajtovi i nalozi društvenih medija je smanjen. Ovo otvara put tragičnim temama da dominiraju eko-sistemom lošeg informisanja na Kosovu.

Uprkos činjenici da bezbednost, crna hronika i društvo nisu međusobno povezani, ova tri oblasti čine ogromnu većinu (80%) sadržaja lošeg informisanja objavljenih za mesec novembar 2023. godine. Većina

---

sadržaja lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti je ocenjen kao dezinformacija (14%) i lažne vesti (9%) i objavljen je na društvenim mrežama. Dok su sadržaji lošeg informisanja iz crne hronike uglavnom objavljeni u pravim medijima, a većina ih je ocenjena kao „clickbait“ sadržaji. Sadržaji koji se odnose na naoružavanje KBS-a i sukob između Izraela i Hamasa učinili su da bezbednost preovlada tokom ovog meseca, a objavljeni su „clickbait“ članci iz oblasti crne hronike, odnosno o raznim tragičnim slučajevima. Većina sadržaja lošeg informisanja na društvenim mrežama objavljeni su u oblasti društva gde su preovladale obmane, neprovereni sadržaji i dezinformacije po kategorijama. Ostale oblasti dezinformacija uključuju politiku (12%), sport (5%), kulturu (2%) i zdravstvo (1%).

Čak i tokom novembra 2023. godine, dezinformacije objavljene na društvenim mrežama su preovladale sa 52%, zatim pravi mediji (38%) i sumnjivi portali sa 10%. U novembru, na osnovu uzorka praćenja, 97% sadržaja lošeg informisanja objavili su mediji i stranice društvenih medija na albanskom jeziku, dok je 3% u medijima na srpskom jeziku. Najveći deo sadržaja lošeg informisanja na albanskom jeziku je iz oblasti bezbednosti, crne hronike i društva, dok su oni na srpskom jeziku iz društvenih i sportskih oblasti. Dok je većina sadržaja lošeg informisanja na albanskom jeziku ocenjena kao „clickbait“ sadržaji, dezinformacije i lažne vesti, oni na srpskom jeziku su kategorisani kao dezinformacije i neprovereni sadržaji. Što se tiče saopštenja izdavača na društvenim mrežama, 54% je objavljeno na Facebook-u, a sledi TikTok sa 46%.

Džo Bajden, Redžep Tajip Erdogan i Hašim Tači su tri ličnosti o kojima se najviše govorilo u dezinformacijama koje su objavili izdavači na albanskom jeziku. Kao institucija, Kosovske bezbednosne snage (KBS) obuhvaćene su u dezinformacijama koje su objavljene tokom novembra.

Premijer Kosova Aljbin Kurti nije održao obećanje dato 27. oktobra da će popis stanovništva početi prethodnog datuma (1. novembra) na osnovu odluke Vlade Kosova, jer ova odluka nije sprovedena. Ministar unutrašnjih poslova Dželalj Svečlja je dao polu istinitu izjavu napisavši da prosečna primanja ovih službenika ove godine premašuju iznos od 2200 evra, iako prema Zakonu o platama javnih službenika nijedna od pozicija unutar Policija Kosova nije isplaćena u iznosu za koji tvrdi ministar Svečlja, a takođe je utvrđeno da je tražena isplata uključivala policajce angažovane na severu zemlje zbog produženog radnog vremena.

HIBRIDO.INFO